

ŽVILGSNIS Į BALTAS IŠEIVIJOS LANKAS

Pastaruoju metu nemažai diskutuojama, ką reiškia būti lietuviu globalizuotame pasaulyje, kuriame dėl įvairiausių priežasčių žmonės masiškai migruoja, nuolatos keičia gyvenamąsias vietas, savo atžalas augina svetimose šalyse. Ką lietuviška tapatybė reiškia Jums, o galbūt ir kitiems Jūsų kartos žmonėms, gimusiems JAV? Kokia Jūsų šeimos istorija?

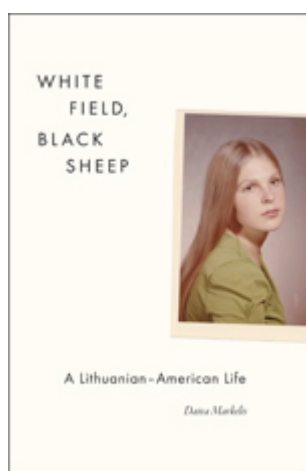
Klausimas lygiai toks pat geras, kaip ir sunku į jį atsakyti. Augau lietuviškame kvartale Cicero, Ilinojuje. Lietuviškai kalbėjau su tėvais, lankiau lietuvišką šeštadieninę mokyklą ir skautų stovyklą. Meldžiausi irgi lietuviškai. Jeigu tada, kai mokiausi šeštoje vidurinės mokyklos klasėje, kas nors būtų paklausęs, kokia mano tautybė, nedvejodama būčiau atsakiusi: „Šimtaprocentinė lietuvė.“ Pradėjusi lankyti gimnaziją, suvokiau, kokia esu laiminga, kad gimiau klestinčioje šalyje, kur gerbiama žodžio laisvė. Pasijutau esanti ne tik lietuvė, bet ir amerikietė. Taigi priklausau dviem kultūroms. Dėl savo lietuviškos kilmės esu gerokai dėmesingesnė globaliai politikai, bandau palyginti skirtingas politines sistemas. Susidomėjimą poezija ir menais paskatino anksti jaunystėje patirtas sąlytis su lietuvių poezija ir daile. Mėgstu lietuvišką maistą, netgi žinodama, kad jis nėra labai sveikas kraujui ir arterijoms. Tačiau lygiai taip pat vertinu ir amerikiečių kultūrą – ji atviresnė įvairiems mąstymo būdams, labiau linkusi į avantiūras ir optimistiška.

Tautinė tapatybė dažniausiai siejama su gimtąja kalba. Tačiau esama nemažai atvejų, kai stiprų tautinės priklausomybės jausmą puoselėja žmonės, netgi nemokantys gimtosios kalbos (pavyzdžiui, keletą šimtmečių taip klostėsi airių likimas). Jūsų kartos lietuvių kilmės amerikiečiams lietuvių kalba veikiausiai nėra kasdieninio bendravimo priemonė?

Man asmeniškai lingvistinis aspektas visada buvo labai svarbus. Lietuvių kalba yra tokia sena, graži ir sudėtinga. Štai kad ir tie nuostabūs mažybiniai žodelyčiai *saulutė, saulelė, saulužėlė, saulytė*. Lietuvių liaudies dainos yra pačios nuostabiausios pasaulyje ne tik dėl savo muzikalumo, bet ir dėl metaforų, nepaprastai turtingos poetikos. Vienas iš daugelio dalykų, už kuriuos esu labai dėkinga savo tėvams, yra tai, kad jie primygtinai reikalavo namuose kalbėti lietuviškai, išsiuntė į šeštadieninę lietuvišką mokyklą. Iki šiol kalbu ir skaitau lietuviškai, tiesa, mano kalbiniai įgūdžiai buvo gerokai geresni, kai gyvenau Čikagoje tarp savo tautiečių.

Žmones gali sieti su tėvų šalimi ne vien kalba, bet ir įvairios emocinės, politinės, intelektualinės, dvasinės priežastys. Pažįstu nemažai lietuvių kilmės amerikiečių, didelių Lietuvos patriotų, kurie menkai supranta lietuviškai.

Savo lietuviškas šaknis ir brendimo išėivių šeimoje patirtį aptarėte autobiografinio pobūdžio knygoje „[Baltos lankos, juodos avys](#)“ (White Field, Black Sheep), kurią prieš keletą metų išleido Čikagos universiteto leidykla. Ką galėtumėte pasakyti apie kitų lietuvių išėivių, tapusių Jungtinių Valstijų piliečiais, tautinius jausmus? Ar Jūsų knygoje jie atpažino panašius išgyvenimus ir bendrą patirtį? Kaip Jūsų knygą priėmė „tikri“ amerikiečiai, t. y. tie, kurių nesaisto ryšiai su protėvių šalimi? Ar jie sugebėjo suvokti kultūrinius skirtumus, keblumus dėl dvigubos tapatybės?

Amerikos lietuvių reakcijos atskleidžia kartų problemą. Senyvo amžiaus skaitytojai nėra susipažinę su šiuolaikinės autobiografinės literatūros konvencijomis, ir juos tai trikdė, nors „Baltos lankos“, sakyčiau, labai švelnus pasakojimas, palyginti su didžiama memuaristikos, leidžiamos mūsų dienomis. Daugeliui jaunesnių Amerikos lietuvių knyga iš esmės patiko. Gavau daugybę elektroninių žinučių, laiškų, telefono skambučių iš savo kartos žmonių, jų manymu, man pavyko perteikti žmonių, gimusių ir augusių išėivijos šeimose, patirtį. Vyresnių kartų lietuviams knyga irgi patiko.

Vienas žmogus Bostone nupirko dešimt egzempliorių, kad galėtų padovanoti draugams, giminėms. Tačiau bene didžiausias ir maloniausias netikėtumas buvo tai, kaip į knygą reagavo amerikiečiai, priklausantys kitoms emigrantų bendruomenėms. Lenkų kilmės studentas perskaitė mano knygą

bendramoksliams, pasak jo, labiausiai patikusi ta dalis, kur pasakojama apie šeštadieninę mokyklą, nes atgaivino asmeninę patirtį. Jauna iranietė parašė knygos recenziją, išvelgdama nemažai paralelių tarp savo gyvenimo ir to, ką papasakojau aš. O havajiečių kilmės kolegė sakė, kad mano knyga gerai atskleidžia žmogaus, susijusio su dviem kultūromis, tapatybę.

Esate akademinė tyrinėtoja, nemažai nuveikusi, analizuodama lietuvių išeivijos Jungtinėse Amerikos Valstijose savijautą. Ar tokią tyrimų problematiką pasirinkote, norėdama apibendrinti savo pačios patirtį? Antropologai lauko tyrimus dažniausiai atlieka tolimuose kraštuose, kur viskas labai skiriasi nuo jų kultūrinės aplinkos. Ar tai, kad priklausote išeivių bendruomenei, padėjo, ar trukdė atlikti analizę? Kokias bendresnes išvadas leido padaryti Jūsų tyrimas, nagrinėjantis JAV lietuvių išeivijos padėtį ir patirtį? Ar toliau gilinatės į šią problematiką?

Mano disertacijos tema susijusi su lietuvių gyvenimu Čikagoje per pirmuosius tris praėjusio amžiaus dešimtmečius. Sutelkiau dėmesį į raštingumą - rūpėjo ne tik tai, kiek lietuvių gebėjo skaityti lietuviškai, bet ir tai, kaip jie skaitė ir kaip išmoko angliškai. Nors mūsų tautiečiai nebuvo priskiriami raštingiausioms to meto išeivių grupėms, jie leido daugiau laikraščių negu dauguma kitų. Kūrė klubus, rašė laiškus savo šeimoms ir draugams, likusiems Lietuvoje. Tiek skaitymas, tiek rašymas buvo kolektyvinė veikla. Pavyzdžiui, koks nors labiau praprusęs darbininkas skaitydavo laikraštį savo bendradarbiams. Vaikai, ypač mergaitės, rašydavo laiškus, diktuojamus tėvų. Kadangi pati priklausau šiai bendruomenei, buvo lengviau naudotis archyvais, laikraščiais, galėjau pabendrauti su tų išeivių vaikais ir vaikaičiais, beje, jie labai noriai dalijosi prisiminimais.

Pastaruoju metu pakeičiau savo tyrimų kryptį. Dabar rašau „Baltų lankų“ tęsinį ir didelės apimties esė apie tai, kaip lietuvių literatūra ir apskritai kultūra atspindi savižudybės fenomeną. Lietuva beveik pirmauja tarp šalių, kuriose savižudybių skaičius didžiausias. Svarstau, kodėl taip yra? Ar visada taip buvo? Mano supratimu, lietuviai pernelyg uždari, nelinkę viešai kalbėti apie savo problemas, dalytis jausmais. Tai galbūt atrodė natūralu tuo metu, kai buvome žemdirbių visuomenė, tačiau vargu ar yra priimtina šiandienos pasaulyje. Man pasakojo, kad, pavyzdžiui, Anoniminių alkoholikų draugijai labai sunkiai sekėsi praverti duris į Lietuvą. Mūsų žmonės nenori dalytis negatyvia patirtimi, vengia atvirai pripažinti savo paklydimus. Galbūt įsitikinimas, atseit savo problemas derėtų pasilaikyti sau, verčia kai kuriuos lietuvius nusigręžti ir nuo mano knygos.

Ar dirbdama akademinį darbą pritaikote savo lietuviškumą dar kur nors, be jau minėtos srities? Gal universitete dėstote kursus, susijusius su lietuviybės studijomis? Jei taip, tada būtų įdomu sužinoti, koks Jūsų studentų amerikiečių požiūris į kitų kultūrų buvimą tarp jų arba šalia, pavyzdžiui, kaip jie vertina lietuvių diasporą? Ar dalyvaujate lietuvių organizacijų JAV veikloje?

Keletas mano kolegų, dėstančių Rytinio Ilinojaus (Eastern Illinois) universitete, naudoja „Baltas lankas“, dėstydami anglų literatūrą ir kūrybinį rašymą. Kalbėjausi su studentais apie šią knygą. Man teko garbė būti išrinktai skaityti metinę paskaitą universiteto Humanitarikos centre - turėjau galimybę kalbėti apie Lietuvos istoriją ir lingvistiką. Retsykais skaitau sociolingvistikos ar gramatikos kursus, tada pasitelkiu nemažai lietuviškų pavyzdžių.

Aktyviai dalyvauju [AABS \(Association for the Advancement of Baltic Studies\)](#). Organizuoju literatūros sekciją konferencijose, kurias ši organizacija rengia kas dvejus metus. *Journal of Baltic Studies* dažnai prašo lietuviškos tematikos straipsnių. Seku lietuvių išėivijos spaudą...

Ar palaikote ryšius su kitais lietuvių kilmės mokslininkais? Kokie Jūsų santykiai su Lietuvos mokslo bendruomene? Ar dalyvaujate tarpkultūriniuose akademinuose projektuose?

Su kitais lietuvių kilmės mokslininkais palaikau artimus profesinius ryšius. Šiuo požiūriu labai pagelbsti internetas. Su kolegomis susiduriu akademinėse konferencijose, literatūriniuose renginiuose. Norėčiau dažniau apsilankyti Lietuvoje, mielai praleisčiau bent metus laiko, dėstydamą kokį nors kursą. Seku, kas vyksta politikoje, kultūroje, net sporte. Mano vyras, buvęs atletas, nors nėra lietuvių kilmės, puikiai žino geriausius lietuvių sportininkus, ypač krepšininkus. Per Olimpines žaidynes serga už lietuvius, aš, suprantama, taip pat. Prieš keletą metų abu keliavome po Lietuvą ir iki šiol dalijamės kelionės išpūdžiais.

Į Jungtines Valstijas atsirito ir nauja lietuvių emigrantų banga. Ar susiduriate su jais? Jei taip, gal žinote, kokias vertybes, kokius jausmus jie puoselėja? Ar neketinate patyrinėti ir „vėlyvosios“ lietuvių išėivijos kultūrinių horizontų?

Kai persikėliau į Ilinojaus valstiją, į Čarlstoną, kuris, tiesą sakant, panašus į niekur nesančios žemės vidurį, turiu labai nedaug galimybių susidurti su naujaisiais

lietuvių emigrantais, nors pasitaiko studentų, kurie, pamatę mano pavardę, užrašytą ant darbo kabineto durų, įkiša nosį pasilabinti. Konferencijose susitinku su tais, kurie atvyko į JAV studijuoti. Jei drįsčiau imtis apibendrinimų, sakyčiau, kad jie yra mažiau pastebimi, palyginti nedrąsūs. Tačiau kur kas geriau jaučia madą.

Teko girdėti negatyvių atsiliepimų apie šiuos atvykėlius. Dažniausiai mano tėvų kartos žmonės kaltina juos, kad yra labai materialistiški ir nepatriotiški, nelinkę puoselėti lietuvių tapatybės. Bet juk dauguma amerikiečių yra materialistai. O ir kaip galėtume apibrėžti patriotizmą? Galiausiai vis tiek teks daug ko pasimokyti vieniems iš kitų. Prisimindama Abrahamo Lincolno žodžius, galėčiau pridurti: „Nemėgstu to žmogaus – man reikėtų pažinti jį geriau.“

Dėkojame už pokalbį.

Kalbino "Kultūros barai"

